

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, МОДЕЛІ, УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ

Проаналізовано сутність та основні моделі модернізації вищої юридичної освіти в Україні. Запропоновано шляхи транспрофесіоналізації юридичної освіти. Показано роль економічної освіти в підготовці висококваліфікованих юридичних кадрів. Охарактеризовано академічний інноваційний університет, розподілений та відкритий університети. Обґрунтовано необхідність транснаціоналізації вищої юридичної освіти та соціального звітування ВНЗ перед суспільством.

Ключові слова: вища освіта; транспрофесіоналізм; академічний інноваційний університет; розподілений університет; відкритий університет; транснаціональний університет; соціально відповідальний університет.

Модернізація освіти є системою глибоких трансформацій, спрямованих на заміну або часткове оновлення раніше сформованих напрямів, принципів і механізмів розвитку освіти іншими, такими, що відповідають вимогам сучасного етапу суспільних змін у країні та світі, в європейському та світовому освітньому просторі [5, с. 102].

Необхідність модернізації вищої освіти в Україні експерти пов'язують як із загальною соціально-економічною ситуацією, зокрема структурою державної влади та управління, культурним рівнем влади та суспільства, так і з «галузеву специфікою». Це – ставлення до освіти як до другорядного, порівняно з економікою, сектора, як до витратної (а не інвестиційної) частини державного бюджету; катастрофічний занепад матеріально-технічної бази, старіння й неадекватне відтворення педагогічних кадрів; низька заробітна плата викладачів ВНЗ; застаріла і неефективна система управління і фінансування; нерівність доступу до якісної освіти; заплутаність і недосконалість освітнього законодавства; надмірна комерціалізація освітніх послуг і корупція; неухильне зниження якості освіти, застарілі методи і методики навчання, повільне і безсистемне оновлення змісту освіти, брак ефективної системи моніторингу і

контролю якості освіти та ін. Негаразди в освіті перетворюються на проблему національної безпеки [14].

Виокремилися й «больові точки» юридичної освіти: її масовизація (мережа юридичних ВНЗ в Україні включає 288 ВНЗ разом із відокремленими підрозділами); зменшення економічної та соціальної доступності; невідповідність підготовки фахівців потребам ринку праці, через що на перших місцях з безробіття – юристи та економісти, хоча водночас і державним структурам, і суб'єктам господарювання важко знайти кваліфікованого юриста; низька привабливість українських юридичних ВНЗ для іноземних студентів та ін.

Питання розвитку та сучасної модернізації вищої освіти аналізують учені країн СНД, серед яких: А. В. Бритов, Н. Н. Володін, Т. Гойдіна, В. С. Єфімов, Т. Л. Клячко, А. В. Лаптева, М. Н. Макарова, П. Маліновський, І. В. Нальотова, А. М. Новіков, Н. М. Панькова, Є. Савельєв, О. Б. Томілін, С. Юрій та ін.

Шляхи вдосконалення вищої юридичної освіти в Україні обговорювалися на «круглому столі» в Національній академії правових наук України (жовтень 2010 р.). Президент НАПрН України В. Я. Тацій вважає, що перед суспільством постали дві головні проблеми: 1) відповідність системи юридичної освіти реальним потребам держави та суспільства; 2) відповідність рівня підготовки кадрів стандартам якості юридичної освіти [9].

Мета статті – довести, що модернізація вищої юридичної освіти повинна розпочинатися з обґрунтування стратегії та вибору моделі (моделей) модернізації, виходячи з потреб суспільства.

Запропонуємо для розгляду кілька таких моделей.

Модель транспрофесіоналізації освіти (трансуніверситету). В індустріальному суспільстві переважає модель вищої освіти, пов'язана з *професіоналізацією*. Її головною метою є формування й засвоєння знань і навичок, необхідних для конкретної сфери діяльності, спеціалізація знань та умінь. Організація навчального процесу у ВНЗ підпорядковується підготовці фахівців із конкретної професії, з певною кваліфікацією відповідно до потреб

ринку праці. У постіндустріальному суспільстві вузька кваліфікація значної частини найманих працівників перестає відповідати вимогам часу, а на зміну професіоналам приходять *транспрофесіонали* – фахівці, здатні опановувати нові або суміжні професії, працювати в різних професійних середовищах та організаційних структурах. Слід погодитися з Н. С. Розовим: сучасна криза освіти пов'язана з тим, що вона залишається прилаштованою до епохи техніко-економічного зростання, у той час як сама ця епоха добігає кінця, і мало враховує тенденції, орієнтовані на культуру, суспільство та індивіда, той факт, що освітня політика потребує наддисциплінарних, загальнофілософських, ціннісних основ вироблення й прийняття рішень [13, с. 107-108]. Багато хто з дослідників слушно ставить питання про створення університетів четвертого покоління – *мультиверситетів, трансуніверситетів*.

Аналогічні підходи слід реалізовувати і в юридичній освіті: метою базової підготовки юристів усіх кваліфікаційних рівнів має бути підготовка *юриста широкого профілю*, що надасть можливість забезпечити академічну та професійну мобільність фахівця [9]. Модернізація юридичної освіти на нинішньому етапі її розвитку повинна передбачати:

1) зростання ролі, а головне – частки універсальних знань: вища школа має не дрібнити, а укрупнювати спеціальності, забезпечуючи розвиток міжпредметних зв'язків;

2) розвиток фундаментальної освіти. На жаль, в умовах переходу до ринку українські ВНЗ почали масово орієнтуватися на потреби свого споживача (студента), а той, у свою чергу, – на попит на ринку праці та можливості працевлаштування. За таких умов фундаментальна освіта перестала користуватися попитом: спрямована більше на всебічний розвиток людини, вона не дає миттєвої економічної вигоди. Керівництво освітньої галузі та ВНЗ виявляє свою залежність, а інколи й безпорадність перед ринком праці, реагуючи на його динаміку не стратегічним плануванням майбутнього, а непродуманим скороченням годин на викладання фундаментальних (теоретичних) дисциплін та кількості таких дисциплін;

3) гуманізацію та гуманітаризацію освіти – орієнтацію на задоволення інтересів особи, яка навчається, розвиток її індивідуальних здібностей і можливостей, створення сприятливих можливостей для творчості й самореалізації особистості.

Першими практичним кроками до транспрофесіоналізації юридичної освіти мають бути:

– уведення до навчальних планів курсів, які дають право на *комбіновано інтегральний ступінь* (право і управління; право й економіка; право і соціологія; право і політологія; право і психологія; право і журналістика тощо). Це сучасна тенденція вищої освіти у багатьох зарубіжних країнах (США, Велика Британія, Росія). У розвитку економічної теорії і права, наприклад, її наслідком уже стало формування такої галузі знань, як *економічна теорія права та економіка права*. У рамках останньої працюють дедалі більше юристів та економістів – представників різних шкіл і підходів;

– запровадження в юридичних ВНЗ *дуальних програм навчання* – комбінацій двох програм, кожна з яких відповідає одній конкретній спеціальності та ступеня, є важливою складовою траєкторії індивідуального навчання. Завдяки спеціально складеному навчальному плану студент може одночасно здобувати дві освіти [3].

Найбільш перспективними в цьому плані є відносини між правом і економікою. Роберт У. Гордон, професор права Єльського університету (США), зазначає, що в 1930-ті рр. студенти і викладачі юридичних факультетів США виявляли певний інтерес до інших соціальних наук, особливо до економіки, історії, психології, соціології і культурної антропології, але ці дисципліни залишалися на периферії юридичного навчання. У 1970-ті рр. викладачі почали активніше впроваджувати в навчальні плани етику й аналітичну філософію, соціальну історію, фемінізм, політологію і кримінологію. А потім одна галузь права за іншою – не тільки пов'язані з антитрестовськими і регульованими галузями, але і з корпораціями, контрактами, позовами (деліктами), майном і багатьма іншими аспектами – стали запозичувати *економічні знання* для

пояснення того, які саме юридичні норми та інститути ефективні або можуть бути більш ефективними. Економічна теорія та економічні викладення тепер стійко закріпилися в академічній юридичній літературі, а часто і в судових думках, оскільки декілька відомих професорів економіки і права стали федеральними суддями. Нові викладачі юриспруденції, особливо в елітарних навчальних закладах, тепер часто мають докторські ступені не тільки з юридичних наук, а й з економіки, історії, політології, філософії або соціології [4].

Модель академічного інноваційного університету. Існують певні перехідні моделі від індустріальної моделі вищої освіти до постіндустріальної. Однією з найбільш перспективних є модель вищої освіти, що базується на траєкторії формування академічних інноваційних університетів: ВНЗ – дослідницький університет – академічний університет – академічний інноваційний університет. Останній створює й активно використовує у своїй діяльності нововведення та інновації, пропонує інноваційну освіту. Чи підходить така модель для юридичного університету?

Академічний інноваційний університет – це складна система, в якій фундаментальна освіта та дослідницький процес доповнені перспективою трансформації університету в підприємницьку структуру, що готує висококваліфікованих фахівців, затребуваних на ринку праці (прагматичний підхід) [11, с. 164]. У такому напрямі здійснюють свою діяльність російські технічні ВНЗ: Московський державний технічний університет ім. Н.Є. Баумана, Санкт-Петербурзький державний політехнічний університет, Південно-російський державний технічний університет (Новочеркаський політехнічний інститут), Томський державний університет. В інших країнах: Warwick University (Велика Британія), Twente University (Голандія), University of Strathclyde (Шотландія), Chalmers University of Technology (Швеція), University of Joensuu (Фінляндія).

Утім, поняття «інноваційний ВНЗ» не має однозначного тлумачення. Одні дослідники визначають його як вищий навчальний заклад, що реалізує освітні ініціативи як *нове знання*, що веде до відкриття законів природи і

суспільства (наукові інновації), створює нове покоління навчально-методичного забезпечення освітнього процесу (сучасні освітні технології), використовує нові форми організації освіти (управлінські інновації, пов'язані з менеджментом і маркетингом відносин) на основі новітніх інформаційних технологій [12, с. 115]. Інші вказують на необхідність обов'язкового визнання (присвоєння) такого статусу державою шляхом процедури *конкурсного відбору* за певними критеріями на право одержання державних субсидій з метою реалізації інноваційних освітніх програм [2].

В Україні постановою Кабінету Міністрів від 17.02.10 р. № 163 було затверджено «Положення про дослідницький університет». Останній визначено як національний ВНЗ, який має вагомі наукові здобутки, провадить дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проектів і програм, тобто здійснює «навчання через дослідження». Але чіткого вектора інноваційного розвитку в освітній сфері держава до цього часу не отримала. Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 18-рп/2009 (v018p710-09) від 14.07.2009 р.) розвиток освіти не було віднесено ні до стратегічних, ні до середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.

Певні зрушення відбулися при розробленні проекту Закону України «Про вищу освіту». У ньому здійснення інноваційної діяльності визнано одним із головних завдань ВНЗ, встановлено принципи державної політики в галузі вищої освіти, що сприяють інноваційній діяльності ВНЗ. Передбачено надання статусу дослідницького університету провідним національним ВНЗ. Однак системне бачення сутності освітніх проблем (тенденцій транспрофесіоналізації, утворення мультиверситетів або трансуніверситетів тощо) та державницький підхід до їх розв'язання відсутні. Критерії оцінки ВНЗ як дослідницького є переважно кількісними і мало обґрунтованими якісно. Наукові дослідження нерідко імітуються, і навіть у значних масштабах, не маючи інноваційного наповнення.

У будь-якому разі зрозуміло, що реалізація такої моделі юридичним університетом (ВНЗ) потребуватиме не тільки певних передумов (наявність структурних підрозділів ВНЗ або організацій, які займаються дослідженнями і розробками; кількість науковців, їхні якісні характеристики; розвиненість бази дослідження тощо), а й здійснення значних інноваційних витрат (фінансування інноваційної діяльності у ВНЗ).

Моделі розподіленого та відкритого ВНЗ. Розподілений університет визначають як сукупність територіальних підрозділів (філіалів) одного ВНЗ, які дають можливість здобувати в кожному з них освіту, практично таку ж, як і в головній організації. Надаючи освітні послуги, ВНЗ розподіляє за підрозділами (у просторі) свій навчальний, науковий і адміністративний потенціал, дослідницькі центри та комерційні структури ВНЗ; учених, викладачів та інших суб'єктів освітньої діяльності. Навчання ж студента відбувається в одній «точці»: вступивши на навчання до головного ВНЗ або до одного з філіалів, абітурієнт його ж і закінчує. Перехід з одного філіалу до іншого цього ж ВНЗ можливий лише в індивідуальному порядку і з перезаліком дисциплін, аналогічно переходу до іншого ВНЗ [1].

Наявність значної кількості українських юридичних ВНЗ, у тому числі таких, що мають сформовані системи філіалів, надає можливість охопити системою вищої юридичної освіти територію всієї держави і навіть вийти на зарубіжжя. Але виникає проблема оптимізації мережі юридичних навчальних закладів з урахуванням їх індивідуального освітнього потенціалу (індикатора потужності). У регіональному плані він істотно диференційований. Розподіл загального ліцензійного обсягу з напрямку «право» за регіонами приблизно такий: Північний регіон – 39 %, Східний – 27, Південний – 14, Західний – 11, Центральний – 9 %. Лише у Києві є близько 50 навчальних закладів, які готують юристів. Нерівномірний розподіл ВНЗ і ліцензованого обсягу породжує певні соціальні проблеми, оскільки для молоді різних регіонів створюються нерівні можливості для здобуття вищої юридичної освіти [9].

Утім, в умовах інформаційного суспільства здобувачі вищої освіти цікавляться не так адмініструванням освітніх відносин, як можливостями вільного пересування між ВНЗ з метою оптимізації своїх знань і здобуття найкращої освіти. Тому модернізація юридичної освіти має йти в напрямі *моделі відкритого ВНЗ*:

1) створення можливості послідовного навчання студентів у різних юридичних ВНЗ. Наприклад, абітурієнт вступає на перший курс на конкретну спеціальність (напрямок) одного юридичного ВНЗ. Провчившись рік (семестр) і пройшовши необхідну атестацію, він продовжує навчатися в другому юридичному *ВНЗ*, потім у третьому і т. д. По закінченні навчання студент одержує диплом із зазначенням повного списку навчальних закладів, у яких він навчався. Така схема може бути застосованою до очної, заочної чи дистанційної форм навчання. Погоджувати дії юридичних ВНЗ і контролювати перехід студентів з одного юридичного ВНЗ до іншого можна або шляхом створення асоціації юридичних ВНЗ, які прийняли рішення здійснювати спільно освітній процес (визнавати взаємно навчальні курси і підсумки атестації при переході з одного до іншого ВНЗ у рамках асоціації); або традиційно з перезаліком складених навчальних дисциплін;

2) паралельного навчання у різних навчальних закладах. Абітурієнт зараховується студентом до двох (трьох і т. д.) ВНЗ, один з яких юридичний. Залежно від обраних спеціальностей він вивчає різні навчальні дисципліни і проходить відповідні атестації на базі своїх ВНЗ. За результатами навчання і державних іспитів видається диплом (дипломи) зі спеціальності (спеціальностей) із зазначенням ВНЗ, де проходило навчання;

3) комбінації двох попередніх варіантів [1].

Відтворюючи певним чином Болонську систему, модель відкритого ВНЗ готує українські ВНЗ до міждержавної мобільності студентів і викладачів.

Модель транснаціонального ВНЗ. У наш час відкритість освітнього процесу слушно пов'язують із виходом ВНЗ на міжнародні освітні ринки. У загальному вигляді цей процес має таку логіку: лібералізація (становлення ВНЗ

як комерційного підприємства) → традиційна інтернаціоналізація (становлення ВНЗ як експортного підприємства) → транснаціоналізація (перетворення ВНЗ на ТНК) → глобалізація (створення глобальних ВНЗ).

«Університет-підприємство» акцентує увагу на комерціалізації своєї діяльності. ВНЗ може пропонувати ринку: освітній продукт – навчальні програми, підручники та навчальні посібники; технології навчального процесу; результати досліджень і розробок, що можуть бути впроваджені й застосовані у виробництві; певні форми та методики організації навчального процесу і навіть управління ВНЗ (системи освітнього менеджменту, методики стимулювання праці в освіті тощо). При цьому ВНЗ зацікавлений і в одержанні доходу (скороченні залежності від урядової підтримки), і в зміцненні свого іміджу як наукового та освітнього центру.

ВНЗ як «експортне підприємство» активізує освітні та наукові контакти за кордоном, вдаючись до співпраці з зарубіжними посередниками і агентами для просування своїх освітніх послуг на ринках інших держав. У такий спосіб відбувається «тестування» національних ринків освітніх послуг інших держав для подальшого відбору найбільш привабливих ринків і найбільш прибуткових освітніх послуг. Освітній продукт прилаштовується до потреб зарубіжних покупців, хоча вітчизняні зразки ще залишаються як відправні.

На стадії *транснаціоналізації* ВНЗ створює свої філії, освітні підрозділи, навчальні заклади тощо за кордоном. У його діяльності відслідковуються основні ознаки ТНК: розповсюдження освітньої діяльності на студентів інших країн; інвестування створення зарубіжних підрозділів (філій, кампусів); прагнення встановити контроль над освітніми програмами, які викладаються в них, та поширити свій вплив на освітній процес у країні-імпортері транснаціональної освіти в цілому.

Першим кроком до утворення *глобальних ВНЗ* стала поява наприкінці 1980-х рр. у західних країнах «електронних університетів» як особливого типу дистанційної освіти, що дає можливість здобути вищу освіту за допомогою різних способів електронного передавання інформації.

В Україні створено «поживний ґрунт» для появи великих освітніх корпорацій інших держав та закріплення на внутрішньому ринку їхніх освітніх послуг. Однак мало що робиться для формування власних експортоорієнтованих ВНЗ. Розробники проекту Закону України «Про вищу освіту» визначили поняття «міжнародне співробітництво вищих навчальних закладів» і «зовнішньоекономічна діяльність вищого навчального закладу», головні напрями міжнародного співробітництва ВНЗ. Між тим ідеологія «транснаціональної освіти» відсутня. Немає й чіткої державної стратегії формування і розвитку великих національних ВНЗ, які могли б скласти конкуренцію зарубіжним провайдерам освітніх послуг.

Особливої актуальності проблема набуває для юридичних ВНЗ. Нестабільна демографічна ситуація в Україні, значна кількість юридичних ВНЗ, конкуренція і розподіл «сфер впливу» між ними на внутрішньому ринку освітніх послуг вичерпують можливості розширення діяльності кожного з них в Україні. Попереду диверсифікація діяльності з виходом на нові ринки освітніх послуг, у тому числі й закордонні, формування «експортних підприємств». Зрозуміло, що до створення повноцінного транснаціонального юридичного університету ще далеко. Але долати «замкненість» навчання на галузях права України потрібно вже зараз. У іноземного здобувача вищої освіти попитом користується вивчення «міжнародного права», «європейського права» тощо.

Модель соціально відповідального ВНЗ. Методологічною основою даної моделі вважають концепцію соціальної відповідальності бізнесу. Однак такий підхід не зовсім правильний. У ВНЗ і бізнес-структур різні місії, цілі та кінцеві результати. Від соціально відповідального ВНЗ очікують насамперед досягнення високих кінцевих результатів освітньої діяльності: 1) забезпечення сучасної якості вищої освіти (когнітивні результати); 2) відповідності структури, обсягів знань та здобутих студентами навичок попиту на ринку праці (економічні результати); 3) соціально спрямованої суспільно корисної діяльності студентів ВНЗ, прояву їх громадянської позиції, соціальної

активності як професійно значущих якостей майбутніх спеціалістів (соціальні результати) [15, с. 17].

При цьому важливо не допускати асоціальної поведінки ВНЗ в освітніх відносинах. Так, повним «фіаско» вітчизняної вищої школи стало поширення корупції. За даними досліджень фахівців Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та фірми «Ukrainian Sociology Service» (2011 р.), з випадками корупції у ВНЗ безпосередньо стикалися 33 % студентів, ще 29 % чули про це від інших. Корупція, як правило, ототожнюється з хабарництвом (так вважає 75 % опитаних студентів), здирництвом (43 %), зловживанням службовим становищем у особистих цілях (40 %), купівлею рефератів, курсових і дипломних робіт (21 %), даруванням подарунків (14 %). Причому найчастіше стикаються з корупцією студенти, які навчаються на *юридичних спеціальностях* (39,1 %) [7].

ВНЗ буде прагнути соціальної відповідальності, якщо суспільство запровадить певні форми громадського контролю з боку всіх учасників навчально-виховного процесу – держави, студентського самоврядування, організацій роботодавців, наприклад, *соціальне звітування ВНЗ перед суспільством* про його дії і вчинки, реалізацію місії і цілей, досягнуті результати діяльності [10; 6].

В освітньому середовищі одним із перших соціальних звітів став маніфест Чиказького університету «Report on the University's Role in Political and Social Action», розроблений у 1967 р. провідними професорами університету під керівництвом професора права Харрі Калвена. Каліфорнійський університет Берклі випускає спеціальний бюлетень для громадськості «A Newsletter for Neighbors of the University of California». У ньому є спеціальний розділ, де обґрунтовується соціальна й економічна корисність ВНЗ для суспільства, вплив університету на життя місцевого ком'юніті. Аналогічно вчиняють й інші американські університети. У РФ перший соціальний звіт подав Владивостоцький державний університет економіки й сервісу у 2005-2006 рр.

В Україні соціальна звітність ВНЗ відсутня. Тим часом така форма взаємодії ВНЗ із громадськістю могла б сприяти формуванню позитивного іміджу ВНЗ, зростанню лояльності студентів і співробітників, зміцненню ділової репутації ВНЗ, залученню інвестицій, покращенню позицій вітчизняних ВНЗ у міжнародному освітньому середовищі.

Таким чином, вибір певної моделі (моделей) модернізації юридичної освіти має ще один, можливо, найважливіший аспект – економічний. Його вдало сформулював О. Ю. Мамедов: вищій освіті потрібні не адміністративні переробляння, а *економічна реорганізація* – звільнення від усіх податків, повна адміністративна самостійність, демократизація внутрішньовузівської системи. Без західної економічної організації ВНЗ західну систему освіти не збудувати [8, с. 9].

Список літератури:

1. *Беляков В. С.* Распределенный университет как форма расширения доступа к современному высшему образованию / В. С. Беляков // Университетское управление. – 2004. – № 5-6(33). – С. 173–178.
2. *Беляков С. А.* Управление образованием и инновации] / С. А. Беляков // Университетское образование. – 2008. – № 2. – С. 68–84.
3. *Быкадорова А.* Идеальный университет: утопия, как она есть [Электрон. ресурс] / А. Быкадорова. – Режим доступа : <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=1983&level1=main&level2=articles>.
4. *Гордон Р. У.* Юридична освіта в США: витоки і розвиток / Р. У. Гордон // Правова Освіта. – 2008. – 9 березня.
5. *Зборовский Г. Е.* Модернизация образования сквозь призму социальной политики / Г. Е. Зборовский // Журнал исследований социальной политики. – 2010. – Т. 8. – № 1. – С. 87–104.
6. *Калачинский А. В.* Социальная отчетность вуза / А. В. Калачинский // Университетское управление. – 2008. – № 6. – С. 32–38.
7. Корупція у ВНЗ: соціопитування [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dyvensit.org/novyny/36-education/3156-korruptsiya-u-vnz-socopytuvannja>.
8. *Мамедов О. Ю.* Модернизация российской экономики может иметь только глобализационную направленность! / О. Ю. Мамедов // Экон. вестник Ростовского гос. ун-та. – 2009. – Т. 7. – № 3. – С. 5–9.
9. Матеріали «круглого столу» / підготував М. Косий // Освіта України. – 2010. – 6 жовтня.
10. *Ниязова М. В.* Подходы к социальной ответственности вуза / М. В. Ниязова // Планирование инновационного развития экономических систем : труды конф. / под ред. В. В. Глухова, А. В. Бабкина. – СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2007. – С. 677–682.
11. *Панькова Н. М.* Идея университета в современной образовательной парадигме [Электрон. ресурс] / Н. М. Панькова. – Режим доступа : http://www.lib.tpu.ru/fulltextiv/Bulletin_TPU/2007/v311/17/36.pdf

12. Проценко Т. Г. Рынок образовательных инноваций / Т. Г. Проценко // Сибирская Финансовая Школа. – 2006. – № 2. – С. 115.
13. Розов Н. О моделях университета в современной России [Электрон. ресурс] / Н. Розов. – Режим доступа : http://www.socpolitika.ru/rus/social_policy_research/applied_research/document.10603.shtml.
14. Стратегія модернізації України. Бачення незалежних експертів // ДТ. – 2009. – 12-18 грудня.
15. Тамбовцев В. Л. Конечные результаты отрасли образования и проблемы их измерения / В. Л. Тамбовцев // Вопр. образования. – 2006. – № 1. – С. 5–24.

Шевченко Л. С. Модернизация высшего юридического образования в Украине: сущность, модели, условия осуществления.

Проанализированы сущность и основные модели модернизации высшего юридического образования в Украине. Предложены пути транспрофессионализации юридического образования. Показана роль экономического образования в подготовке высококвалифицированных юридических кадров. Охарактеризованы академический инновационный университет, распределенный и открытый университеты. Обоснована необходимость транснационализации высшего юридического образования и социальной отчетности вуза перед обществом.

Ключевые слова: высшее образование; транспрофессионализм; академический инновационный университет; распределенный университет; открытый университет; транснациональный университет; социально ответственный университет.

Shevchenko L. S. The modernization of the higher legal education in Ukraine: the essence, models, conditions of realization.

In the article the real meaning and the principal models of the modernization of the higher legal education in the Ukraine are analyzed. The ways of transprofessionalization of the legal education are proposed. The importance of the economic education for training highly skilled legal personnel is defined. The academic innovatory university, made-distributive and open universities are described. The necessity of the transnationalization of the higher legal education and social reports of the institutes of higher education is argued.

Key words: higher education; transprofessionalism; academic innovatory university; made-distributive and open universities; transnational university; social responsible university.